

**Записник са Друге седнице
Међувладине мешовите комисије Републике Србије и Румуније
за националне мањине**

На основу Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Румуније о сарадњи у области заштите националних мањина, потписаног 4. новембра 2002. године, који је ступио на снагу 12. јула 2004. године, а имајући у виду одредбе Правилника о раду Међувладине мешовите комисије Републике Србије и Румуније за националне мањине (у даљем тексту: Комисија), који је усвојен 23. новембра 2009. године, Комисија је одржала Другу седницу у Београду, 20. маја 2011. године, на предлог српске стране.

Српски део делегације предводио је Милорад Ђурић, покрајински секретар за културу и јавно информисање у Влади Аутономне Покрајине Војводине, а румунски део делегације је предводио Богдан Ауреску, државни секретар за европске послове у Министарству иностраних послова Румуније. У анексу Записника налази се листа учесника на овом састанку. На крају састанка Комисија је усвојила Записник са Друге седнице Међувладине мешовите комисије Републике Србије и Румуније за националне мањине.

Овом приликом Комисија је поздравила развој билатералних односа, чему доприноси континуирани политички дијалог и добра сарадња у свим областима. Стране су заједнички оцениле да дијалог доприноси јачању односа између две државе, истичући значај билатералне сарадње и континуиране подршке коју Румунија пружа Србији у процесу европских интеграција.

Комисија је поздравила учињени напредак Републике Србије у поступку приступања Европској унији.

У очекивању ратификације Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Републике Србије од стране Парламента Румуније, Комисија је изразила убеђење да ће придруживање Србије Европској унији пружати могућност још присније сарадње Србије и Румуније у погледу сталног усавршавања система заштите права лица припадника националних мањина и билатералне сарадње у корист лица припадника румунске мањине у Републици Србији, односно српске мањине у Румунији.

Комисија позитивно оцењује иницијативе за помирење на регионалном плану, како би се обезбедила повољна клима за политички дијалог у циљу заједничке европске будућности за све државе западног Балкана. У овом контексту Комисија поздравља иницијативу Румуније, Бугарске и Грчке у вези са усвајањем стратегије Европске уније за западни Балкан.

Комисија сматра да је прекогранична сарадња између Републике Србије и Румуније значајан фактор у оквиру билатералних односа двеју држава и изражава наду да ће оваква сарадња омогућити имплементацију одређених пројеката у корист локалних заједница из пограничних области.

Комисија поздравља одвијање Програма прекограничне сарадње између Републике Србије и Румуније, финансираног из фондова ИПА, активности које се одвијају у оквиру Еврорегије Дунав-Мориш-Криш-Тиса, као и иницијативе братимљења одређених места у пограничној области ове две земље. Комисија је оценила да ће закључење споразума о малограничном промету између Републике Србије и Румуније бити у корист двеју

заједница у пограничној зони, стварајући предуслове за динамичније међуљудске контакте.

Комисија је подвукла значајну улогу лица припадника румунске мањине, као и припадника српске мањине, које види као мост који спаја две земље. Комисија је, такође, поздравила српско-румунску сарадњу у разним областима, која се позитивно одражава на очување културног, језичког и верског идентитета лица припадника ове две националне мањине.

Комисија је констатовала да је законска регулатива у области заштите права лица припадника националних мањина у обе земље у складу са европским стандардима, а обе стране су показале вољу за побољшање њене примене у пракси.

Комисија је закључила да је потребно да Република Србија и Румунија обезбеде даље поштовање права лица припадника румунске мањине, односно српске мањине у обе државе. У овом смислу, законски оквир пружа Уговор о пријатељству, добросуседству и сарадњи између Савезне Републике Југославије и Румуније, потписан у Београду 16. маја 1996. године, који је ступио на снагу 16. маја 1997. Године, као и Споразум између Савезне Владе Савезне Републике Југославије и Владе Румуније о сарадњи у области заштите националних мањина, потписан у Београду, 4. новембра 2002. године, који је ступио на снагу 12. јула 2004. године.

Комисија је нагласила да се њене препоруке, као и одредбе Споразума, примењују на сва лица која припадају румунској националној мањини на целој територији Републике Србије, у складу са међународним обавезама о поштовању права на слободну самоидентификацију, као што је предвиђено чланом 3. Оквирне конвенције за заштиту националних мањина, и да се иста правила примењују на сва лица која припадају српској националној мањини на целој територији Румуније, када је реч о препорукама Комисије и одредбама Споразума.

На дневном реду Друге седнице Комисије биле су следеће тачке:

1. Степен испуњења обавеза које су две стране преузеле приступањем међународним документима у области заштите националних мањина.
2. Анализа главних питања и проблема са којима се суочавају лица припадници ових двеју националних мањина.
3. Предлагање мера и препорука ради побољшања ситуације лица припадника ових двеју националних мањина.
4. Дугорочне активности.

I. Степен испуњења обавеза које су две стране преузеле приступањем међународним документима у области заштите националних мањина

Комисија је констатовала да су Република Србија и Румунија ратификовале најважније конвенције и међународне уговоре из области људских права у оквиру система УН, као и најзначајније правне инструменте Савета Европе у погледу заштите људских права и права националних мањина.

Тела надлежна за мониторинг спровођења одредаба Оквирне конвенције за заштиту националних мањина, односно Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, истакла су у својим налазима да законодавни оквир Републике Србије садржи одговарајуће гаранције у вези са заштитом националних мањина, посебно

апострофирајући Устав који обухвата детаљна поглавља о заштити лица припадника националних мањина. Поздрављене су мере у циљу повећања учешћа лица припадника националних мањина у процесу одлучивања, кроз оснивање националних савета националних мањина, који су допринели идентификовању потреба националних мањина, посебно у области образовања и културе.

Поред горе наведеног, истакнуто је да је неопходно предузети додатне мере за интензивирање међукултурног дијалога и промовисање међусобног разумевања на целокупној територији Србије, као и за доследнији приступ употреби језика националних мањина у јавној сфери. Иако Србија одавно примењује систем образовања језицима националних мањина, треба решити проблем недовољног броја наставника и повећати расположивост учбеника. Поред наведеног, истакнуто је да је неопходно предузети мере за обезбеђивање делотворнијег учешћа припадника националних мањина у процесу одлучивања и повећање заступљености националних мањина у структурама извршне и судске власти.

Када је реч о Румунији, Савет Европе је указао, у одлукама релевантних тела, да су учињени значајни кораци у правцу уједначавања постојећег законодавства у Румунији у области заштите националних мањина, уз сталну партиципацију представника националних мањина у овом поступку. Посебне мере усвојене ради промовисања, на ефикасан начин, једнакости лица припадника националних мањина, произвеле су позитивне резултате у различитим областима, укључујући образовање, коришћење језика националних мањина у јавном животу и учествовање у доношењу одлука, тако да представници националних мањина имају на располагању повољно окружење за толеранцију и интеркултурни дијалог.

Мере за промовисање у јавности, редовима политичара и медија, толеранције, поштовања различитости, као и обезбеђивање у школским програмима, на прикладан начин разноликости румунског друштва, довеле су до консолидације интернетничког дијалога и узајамног разумевања.

Комитет министара Савета Европе је Резолуцијом која је усвојена 23. маја 2007. године, препоручио Румунији да учини трајне напоре ради повећања буџета који је намењен образовању, ради обезбеђивања припремљених наставника у задовољавајућем броју; да се провери могућност продужетка времена у вези са емитовањем радио и телевизијских емисија на језицима националних мањина, а посебно на локалном нивоу.

Приступање Румуније Европској унији потврдило је испуњење политичких критеријума из Копенхагена заснованих на европским законским стандардима, у области заштите лица припадника националних мањина.

Република Србија, са своје стране, у процесу придруживања Европској унији, настоји да примењује и поштује политичке критеријуме из Копенхагена, укључујући и део који се односи на заштиту лица припадника националних мањина, у складу са релевантним међународним, регионалним и билатералним инструментима које је ратификовала.

II. Анализа главних питања и проблема са којима се суочавају лица припадници ових двеју националних мањина

Анализирајући информације у вези са главним питањима и проблемима са којима се суочавају лица припадници двеју националних мањина, Комисија је констатовала да

један од највећих проблема за обе националне мањине представља смањење укупног броја лица која припадају српској, односно румунској мањини у два државама, што се посебно негативно одражава на број ученика који наставу похађају на матерњем језику.

1. Представљање мањина у парламенту

Комисија је констатовала да је, у складу са постојећим законским оквиром, румунска мањина у Републици Србији представљена у парламенту Републике Србије само на посредан начин, преко представника мањине који су чланови неких политичких странака, а не постоји представљање мањине као такве.

Комисија је констатовала да су мањине, у складу са румунским Уставом, аутоматски, на директан начин, представљене у парламенту, а српска мањина има једно посланичко место, које припада Савезу Срба из Румуније.

2. Право на изражавање и развој етничког, културног, језичког или верског идентитета лица припадника националних мањина

Комисија је примила к знању следеће: „За румунску страну су неприхватљиви покушаји стандардизације тзв. влашког језика, посебног у односу на румунски језик, а у погледу његовог коришћења у образовању и управи“.

Српска страна је истакла да Република Србија нема надлежности у погледу стандардизације језика.

Комисија је примила к знању постојање преписке Румунске православне цркве упућене Српској православној цркви, мотивисане жељом за проширењем канонске надлежности епископије „Дачиа Феликс“ Румунске православне цркве у Републици Србији.

Комисија је, у том контексту, констатовала да је право на верску службу гарантовано, у складу са румунским законодавством, на целој територији Румуније, и да могу да је врше свештеници Српске православне цркве, при чему је српска страна указала да Епархија темишварска СПЦ делује у жупанијама Арад, Тимиш и Караш-Северин.

На основу статистичких података које је доставила румунска страна и информација које су доставили представници српске националне мањине из Румуније, Комисија је констатовала дефицит свештеника Српске православне цркве у Румунији и Румунске православне цркве у Србији.

Комисија је примила к знању, на основу статистичких података добијених од румунске стране, да у Румунији једном српском православном свештенику припада 477 верника, док у Републици Србији, на нивоу Аутономне Покрајине Војводине, један румунски православни свештеник треба да служи 1200 верника. Српска страна је указала да нема податке о броју верника, ни Румуна у Републици Србији, ни Срба у Румунији, али да на основу информација које има, изнети подаци не одговарају чињеничном стању.

Комисија је примила к знању, на основу информација румунске стране, да постоје проблеми у вези са добијањем грађевинске дозволе за поједине румунске цркве, нпр. у насељу Шипиково.

Комисија је примила к знању предлог румунске стране да се кроз дијалог пронађе решење у вези са правилном идентификацијом румунске мањине у Републици Србији.

Комисија је примила к знању став српске стране према којем државе нису надлежне да расправљају о слободном личном избору у погледу припадности одређеној националној мањини.

Комисија је у овом контексту истакла да је неприхватљиво било какво мешање, директно или индиректно, које би могло да утиче на право на слободан лични избор у погледу припадности националној мањини.

Комисија је назначила да обе стране сматрају да поштују обавезе преузете међународним уговорима које су ратификовале.

3. Очување културног наслеђа, архитектонских споменика и других споменика и здања

Комисија је констатовала да не постоји списак верских здања, историјских здања и архитектонских споменика који се тичу заједничког културног наслеђа двеју држава и који захтевају заштиту и реконструкцију.

Комисија је такође констатовала да је неопходно да се одржавају српска, односно румунска гробља и капеле у насељима у којима према последњем попису нису забележена лица која су се изјаснила као припадници српске, односно румунске националне мањине.

4. Образовање

Комисија је констатовала да у обе државе постоји недовољан број квалификованог наставног особља за одржавање наставе на матерњем језику, а посебно наставног особља – изворних говорника ова два језика.

Констатована је тенденција сталног опадања броја ученика који уче на румунском језику у Републици Србији и ученика који уче на српском језику у Румунији.

Када је реч о школама у којима се настава у Румунији изводи на српском језику, Комисија је констатовала да је од пет основних школа у Жупанији Тамиш, у 2010. години остало само две. Слична ситуација постоји у школама из Жупаније Караш-Северин, у којој је прошле школске године дошло до спајања основне школе у насељу Дивић и школе са наставом на српском језику у насељу Луговец(5-8. разред), услед малог броја ученика и недостатка захтева.

Када је реч о ситуацији у Републици Србији, констатовано је да је у школској 2008/2009. години било је уписано 1.327 ученика, у школској 2007/2008. било је 1.384 - у односу на 2.269 ученика који су учили на румунском језику у школској 1986/1987. години, као и недостатак наставних јединица на румунском језику у источној Србији.

Комисија је констатовала да законодавство обеју држава садржи одредбе које обезбеђују образовање на румунском, односно српском језику, за ученике припаднике националних мањина, чак иако је њихов број у једном разреду мањи од законом предвиђеног за ученике припаднике већинског становништва, уколико постоји захтев.

5. Пријем и слободан пренос информација на матерњем језику лица припадника мањина, у складу са чланом 6 Споразума

Када је реч о средствима информисања на српском језику у Румунији, односно на румунском језику у Републици Србији, Комисија је поздравила постојање РТВ „Викторија“ из Вршца, која емитује програм на румунском језику и радија „Банат Линк“ из Темишвара, који емитује програм на српском језику.

Комисија је констатовала да није довољно распрострањен домет пријема и аудио-визуелног преноса на оба језика мањина.

Комисија истиче значај независне уређивачке политике редакција на румунском језику у Републици Србији и редакција на српском језику у Румунији, у складу са правом лица припадника националних мањина на слободно ширење информација на матерњем језику.

У том контексту, комисија је примила к знању мишљење румунске стране по којем је нарушена слобода мишљења у редакцији на румунском језику РТВ Војводине.

Српска страна сматра да то мишљење није утемељено, нити је на то Србији указано у било ком извештају домаћих или међународних тела задужених за мониторинг у овој области.

Комисија је констатовала недостатак реемитовања програма на румунском језику РТВ Војводина за говорнике румунског језика у источној Србији.

6. Коришћење мањинских језика у јавној управи

Комисија је констатовала да законодавства обеју држава садрже одредбе које обезбеђују употребу матерњег језика у јединицама локалне самоуправе, од стране лица припадника румунске националне мањине у Републици Србији, односно српске националне мањине у Румунији.

Комисија са жаљењем констатује да се наведено законодавство не примењује доследно у Републици Србији посебно у погледу исписивања назива насељених места, а у Румунији посебно у погледу исписивања назива установа.

Румунска страна је указала да румунски језик није у службеној употреби ни у једној јединици локалне самоуправе, нити се користи при исписивању назива насељених места у Тимочкој крајини.

Српска страна је прецизирала да ни у једној јединици локалне самоуправе у Тимочкој крајини румунски језик није у службеној употреби, зато што нису испуњени законски услови.

Комисија је истакла да је корисно запошљавање лица припадника румунске националне мањине, односно српске националне мањине у оквиру јединица локалне самоуправе, полиције и управе царина.

7. Повраћај имовине

Комисија је констатовала да је поступак решавања питања у вези са повраћајем имовине, која је у прошлости припадала двома мањинама, спор.

У том смислу, Комисија је указала да је већи део ове имовине у лошем стању.

Румунска страна је предложила српској страни да предузме мере за санацију бивше имовине румунске заједнице у Републици Србији и да их стави на располагање румунској

заједници. Српска страна је предочила да је то законски немогуће док се имовина не врати ранијим власницима.

Комисија је констатовала да је и у Републици Србији и у Румунији у току поступак за појашњење правног статуса појединих некретнина. Комисија је, између осталог, указала на поступак који је у току пред судом Тамиш у вези са повраћајем „Макриног дома“, и на покренуте иницијативе у погледу решавања правног статуса Фондације „Димитрије Баланеску“ из Беле Цркве, својине банке „Лућафарул“ из Вршца или каштела „Мочони“ у Влајковцу.

III. Предлагање мера и препорука ради побољшања ситуације лица припадника ових двеју националних мањина

Имајући у виду међународне обавезе које су две стране преузеле у погледу заштите права лица припадника националних мањина и главне проблеме са којима се суочавају лица припадници румунске мањине у Републици Србији, односно српске мањине у Румунији, Комисија се сагласила да се владама Републике Србије и Румуније упуте следеће препоруке:

a) Препоруке за обе стране

1. Комисија подстиче владе две државе да наставе да примењују законске одредбе у вези са запошљавањем лица припадника националних мањина у јединицама локалне самоуправе, полицији и управи царина у оним регијама где лица припадници двеју националних мањина живе у значајном броју.

2. Комисија препоручује да сви проблеми који постоје између Српске православне цркве и Румунске православне цркве буду решени, укључујући и путем непосредног дијалога између две цркве. Комисија такође препоручује да обе цркве приступе дијалогу у што краћем року.

Истовремено, Комисија препоручује властима двеју страна интензивирање дијалога ради препознавања решења у циљу обезбеђивања свих услова за остваривање права лица припадника националних мањина за вршење верске службе на матерњем језику на целокупној територији двеју држава, уз пуно поштовање аутономије обеју цркава, у складу са преовлађујућим европским стандардима у погледу људских права.

3. Комисија препоручује надлежним органима обе државе да до наредне седнице, Мешовите комисије, изврше пописивање верских здања, историјских објеката, архитектонских споменика који се тичу заједничког културног наслеђа двеју држава. У овом циљу, Комисија препоручује оснивање једне мешовите експертске групе која ће сарађивати у погледу извршења горе наведеног пописа.

4. Комисија предлаже двома странама да учине додатне напоре да обезбеде кадровске, техничке и финансијске услове за доследно остваривање права на службену употребу румунског, односно српског језика и писма у општењу са органима јавне власти, укључујући и правосудне органе, у складу са важећим законодавством.

5. Комисија препоручује двома странама да доследно спроведу исписивање: у Републици Србији на румунском језику и писму посебно назива насељених места, а у Румунији на српском језику и писму посебно назива институција.
6. Комисија препоручује странама да, по могућности, до наредне седнице изврше попис јединица локалне самоуправе и насељених места где се користе језици двеју националних мањина у службеној употреби и да предузму неопходне мере у циљу побољшања примене релевантног националног законодавства.
7. Комисија препоручује надлежним органима из двеју држава да се појачају напори ради решавања, у што бржем року, проблема у вези са повраћајем имовине, а посебно, уколико је могуће, имовине у лошем стању.
8. Комисија препоручује обема странама да се приликом рационализације мреже школа доследно штите права лица припадника мањина, првенствено право на образовање на матерњем језику.
9. Комисија препоручује потписивање споразума између влада Републике Србије и Румуније о сарадњи у области образовања. Комисија предлаже да, након потписивања споразума и након консултације са представницима српске и румунске мањине, стране усвоје, у што краћем року, програм за примену овог споразума у пракси.
10. Комисија предлаже боље коришћење законског оквира у вези са усавршавањем и континуираним образовањем васпитача и наставног особља - у Републици Србији на румунском језику, а у Румунији на српском језику.
11. Комисија позива стране да учине кораке у циљу закључивања билатералног споразума у вези са признавањем студија, диплома, уверења и научних звања стечених у образовним установама које су признате на територији обеју држава, уз поштовање релевантног законског оквира ЕУ.
12. Комисија препоручује странама да и даље примењују своја законодавства која садрже одредбе које обезбеђују образовање на румунском, односно српском језику, за ученике припаднике националних мањина, чак иако је њихов број у једном разреду мањи од законом предвиђеног за ученике припаднике већинског становништва, у складу са начелом позитивне дискриминације.
13. Комисија је препоручила обема странама да наставе са праксом штампања квалитетних уџбеника на језицима двеју мањина и да се ради на побољшању њиховог квалитета.
14. Комисија предлаже да стране наставе финансирање културних установа и културних пројеката двеју националних мањина. Такође, комисија препоручује и да две стране интензивније сарађују у интересу заштите и очувања историјских места и културне

баштине националних мањина и да у ову сарадњу укључе и представнике двеју националних мањина, у складу са законодавством двеју држава.

15. Комисија препоручује да две државе иницирају институционално, на нивоу јавних сервиса, реализацију размене радијских и телевизијских програма који су од интереса за две мањине.

16. Комисија препоручује странама уговорницама да, у циљу побољшања квалитета информисања на мањинским језицима, као и очувања културног идентитета двеју националних мањина, организују едукативне семинаре за новинаре који раде у редакцијама на мањинским језицима и запослене у културним институцијама двеју мањина. Комисија подстиче две стране да организацијом оваквих семинара омогуће лицима припадницима националних мањина да и у матичним државама усавршавају стручну терминологију и стичу додатна професионална знања.

17. Комисија препоручује странама да прошире домет пријема и аудио-визелног преноса на оба језика мањина на све области где живе лица припадници румунске, односно српске националне мањине.

18. Комисија препоручује странама закључивање споразума о малограничном промету између Републике Србије и Румуније.

б) Препоруке српској страни

1. Комисија предлаже српској страни да размотри могућност измене националног законодавства, како би се створили услови за непосредно представљање припадника румунске националне мањине у Народној скупштини Републике Србије.

2. Комисија препоручује предузимање мера за обезбеђивање образовања, приступ медијима, јавној управи и верској служби на матерњем језику, лицима припадницима румунске националне мањине из источне Србије, у складу са законом.

3. Комисија препоручује српској страни већу флексибилност у погледу активности уговорних свештеника из Румуније у румунским парохијама Епархије Румунске православне цркве „Дачија Феликс“.

4. Комисија предлаже да српска страна осигура благовремено штампање уџбеника и осталих наставних средстава за наставу на румунском језику и да њихова тржишна цена буде слична цени уџбеника за наставу на српском језику у Републици Србији.

5. Комисија препоручује разматрање све три могућности образовања - на српском језику, двојезично или на српском са учењем предмета Румунски језик са елементима националне културе и на румунском језику, за сваку школу посебно.

6. Комисија поздравља чињеницу да у оквиру Народног позоришта „Стерија“ из Вршца постоји професионална сцена на румунском језику за чији се рад средства обезбеђују из

бюдета АП Војводине. Комисија предлаже српској страни разматрање могућности издвајања додатних средстава за рад ове сцене, како би се у редован радни однос примили координатор и најмање два глумца.

7. Комисија предлаже српској страни да, у складу са финансијским могућностима настави са откупом књига издатих на румунском језику које би се уступале библиотекама широм Републике Србије, чиме би се обогатио њихов фонд на румунском језику, а издавачима би се обезбедио део средстава за наредна издања.

8. Комисија препоручује српској страни да обезбеди телевизијске и радио програме на румунском језику за говорнике румунског језика у источној Србији, у складу са техничким и финансијским могућностима.

ц) Препоруке румунској страни

1. Комисија предлаже да се у Српској гимназији „Доситеј Обрадовић“ у Темишвару очувају сви разреди и сва паралелна одељења, како би се очувала једина оваква српска просветна институција у Румунији.

2. Комисија препоручује да локалне румунске власти благовремено обезбеђују финансијска средства неопходна за покривање трошкова закупнине простора у ком се налази српска гимназија „Доситеј Обрадовић“ у Темишвару.

3. Комисија препоручује румунској страни да, одржи садашњи оквир за финансирање зарада професора и наставника који обављају своје активности на српском језику, уз поштовање важећег законодавства.

4. Комисија препоручује румунској страни примену пројекта Румунског радиодифузног друштва и Одељења за међуетничке односе у делу који се односи на додељивање повољнијег временског термина за емитовање програма на српском језику „Српски видици“ и повећање минутаже емисије са постојећих 30 минута на један сат програма недељно. Комисија препоручује да се прошири могућност пријема овог програма на све територије на којима живе лица припадници српске националне мањине.

5. Комисија предлаже румунској страни проналажење могућности за формирање српске секције једног професионалног позоришта, по узору на ранији покушај Жупанијског савета Тимиш да формира овакву секцију при позоришту „Мерлин“ у Темишвару.

6. Комисија предлаже румунској страни да, у складу са финансијским могућностима, откупи део тиража књига штампаних на српском језику и уступи их библиотекама, школама у којима се изучава српски језик и српским школама.

IV. Дугорочне активности

Комисија је утврдила да, у зависности од потреба, стране могу заједнички организовати активности са циљем да се анализира начин на који се поштују права лица припадника румунске националне мањине у Републици Србији, односно лица припадника српске националне мањине у Румунији.

Копредседници Комисије договорили су се да се следећа седница одржи у Румунији током 2012. године.

Записник је сачињен у два примерка, на румунском и српском језику.

Брисел, 1. март 2012. године

За српску страну

Њ.Е. г-ђа Роксанда Нинчић, амбасадор
Шеф Мисије Републике Србије при ЕУ

За румунску страну

Њ.Е. г. Минеа Моток, амбасадор
Стални представник Румуније при ЕУ